

נייר עמדה לוועדה לביקורת המדינה: מחדלי ועדת החריגים לגיור לאור פסיקת בג"ץ האחרונה

הסוגיה

ועדת החריגים לגיור נתינים זרים היא ועדה משותפת לרבנות הראשית ולמשרד הפנים, שתפקידה לבחון בקשות גיור של לא-אזרחים המבקשים להתגייר במערך הגיור הממלכתי בישראל. דו"ח מבקר המדינה הטיח ביקורת קשה על אופן תפקודה של ועדת החריגים, המערימה קשיים, פעמים רבות ללא הצדקה, על המבקשים להתגייר. לאחרונה, פסיקה תקדימית של בג"ץ שברה את מונופול מערך הגיור הממלכתי, והדבר משליך על כיוונה של מדיניות הגיור בישראל כלל ועל ועדת החריגים בפרט.

רקע

- מאז הקמתה של ועדת החריגים לגיור, הגיעו ל'עתים' פניות רבות של מבקשי גיור, שנדחו על הסף על ידי הוועדה ללא כל הצדקה. פעמים רבות מדובר בבני זוג של ישראלים, המבקשים לקשור את גורלם בעם ישראל, אולם נמנעת מהם האפשרות לפתוח בהליכי גיור ולהקים בית יהודי על פי ההלכה. לעתים מדובר במבקשים המגיעים ממדינות כגון אירופה המזרחית ודרום אמריקה, בהן קיים מחסור באפשרויות לגיור אורתודוכסי.
- פניות ל'עתים' הראו על מחדלים נוספים של הוועדה, כגון אי מתן זכות ערעור על החלטות, או עיכובים מתמשכים במתן תשובות, במהלכם פגה הויזה של המבקשים והם נאלצו לצאת את הארץ, מה שהוביל לביטול בקשתם ע"י הוועדה. הביקורת הקשה בדו"ח מבקר המדינה 63 ממאי 2013 לא הועילה בפתרון מחדלים אלו.
- למדיניות הדלת הסגורה של ועדת החריגים השלכות חמורות על יחסי מדינת ישראל ויהדות התפוצות ועל זהותה היהודית והדמוקרטית של מדינת ישראל.
- לאחרונה, לאחר מאבק משפטי רב-שנים של 'עתים' וגורמים אחרים, קבע בג"ץ בפסיקה תקדימית ובהרכב מורחב של 9 שופטים כי למערך הגיור הממלכתי אין מונופול על הגיור בישראל. כלומר, מתגיירים בגיור פרטי בישראל יוכרו לצורך חוק השבות ומרשם, כל עוד הגיור נעשה במסגרת "קהילה יהודית מוכרת". זאת, מתוך הכרה בכך שמתן מפתחות הגיור למערך הגיור הממלכתי מציב מכשולים בלתי הוגנים בפני המבקשים להתגייר.

"יצירת ריכוזיות מוגזמת, ומתן מונופול מוחלט לרבנות הראשית על מוסד הגיור - מונופול שמשמעותו המעשית היא אימוץ גישה מחמירה והצבת מכשולים בפני יהודים המבקשים לעלות ארצה - עומדים בניגוד לתכלית המרכזית של חוק השבות, היא עידוד העלייה." (בג"ץ 7625/06 מרטינה רג'זובה נ' משרד הפנים (פורסם בנבו, 31.03.2016), פסקה 6 לפסק דינו של כב' הש' ניל הנדל)

- עוד קבע ביהמ"ש כי אמנם, יש למנוע ניצול לרעה של הליך הגיור לרכישת מעמד מכוח חוק השבות, אולם אין הגיור הממלכתי האפשרות היחידה להבטחת מטרה זו. זאת, שכן קיימים למשרד הפנים כלים רבים לבחון באופן פרטי ומדוקדק את כנות הגיור ונסיבותיו, אף כאשר מדובר בגיור בבית דין פרטי. כמו כן, הדרישה שהגיור ייערך בקהילה יהודית מוכרת, ולא על ידי "כל שלושה אנשים", יש בה כדי להפיג את החשש מפני ניצול לרעה של ההליך.

משמעות פסיקת בג"ץ האחרונה

פסיקת בג"ץ האחרונה מהווה תרומה משמעותית לאחדות העם היהודי, ע"י הכרה במגוון הקיים בקהילות ישראל-

"העם היהודי הוא אמנם עם אחד, אך הוא מפוזר בכל רחבי תבל, ומורכב מקהילות-קהילות ומגוונים ותת-גוונים בתוך אותן קהילות. משכך, משתקפת בחוק השבות בנוסף לעידוד העלייה גם התכלית לקיים את אחדותו של העם היהודי בתפוצות ובישראל." (פסקה 28 לפסק דינה של כב' הנשיאה מרים נאור, שם)

יותר מכך, מדובר בבשורה מהפכנית למאות המתגיירים שנתקלו במדיניות הדלת הסגורה של מערך הגיור, ושל ועדת החריגים בפרט. מעתה, תתאפשר אלטרנטיבה משמעותית לנתינים זרים המבקשים להתגייר- גיור בבתי דין פרטיים מוכרים. מיותר לציין כי מחדליה הנ"ל של ועדת החריגים מעודדים שימוש באלטרנטיבות גיור אחרות, המאירות פנים למתגיירים, ומעניקות להם הליך גיור משמעותי, חיובי ומעשי ללא עגמת נפש מיותרת.

מדובר בקריאת כיוון כללית למדיניות הגיור הממלכתי בישראל, לפיה- בניגוד למדיניות הדלת הסגורה של ועדת חריגים לגיור, על המדינה היהודית ומוסדותיה להוות כתובת רלוונטית לשם הצטרפות לעם היהודי, וזאת גם עבור המגיעים מרחבי תבל, ברוח "ואהבתם את הגר" וכחלק מהגשמת ערכי קיבוץ גלויות ושיבת נדחי ישראל.